

Muhafazakârın sanat manifestosu

İskender Pala

10/04/2012

Cumhuriyet tarihimiz boyunca kültür ve sanat konuları her zaman siyasi konuların gerisinde yer alırken, çok şükür ki toplumun kültür ve sanat hakkında görüş sahibi olmak istediği ve muhafazakâr sanatı tartışır olduğu bir döneme girdik.

Bunun sebebi, Maslow'un yahut İbn Haldun'un, zaruri ihtiyaçlar ile kemali ihtiyaçlar teorilerinin gösterdiği ekonomik yeterlik eşiğinin yükselmesidir. Bizce bu tartışmanın akılcı ve çözüm arayıcı bir düzlemde yürütülmesi çok önemlidir.

Sayın Mustafa İsen'in "Muhafazakâr kesimin nasıl bir demokrasi anlayışı varsa muhafazakâr estetik ve muhafazakâr sanat normlarını ve yapısını oluşturmak gibi bir yükümlülük içindeyiz" cümlesiyle farklı bir boyut kazanan tartışmaya Sayın Emre Aköz, "Muhafazakâr sanat (ve estetik) diye bir şey mümkün mü? Mümkünse nedir, hangi ilkelere dayanarak, nasıl yapılır?" sorularıyla katıldı. Bence muhafazakâr sanatı tartışmadan evvel muhafazakârlık kavramını tartışmak gerekiyor. Çünkü tartışmanın muhalif tarafına göre muhafazakâr, "her şeyi din penceresinden gören, yalnızca dini referans alan kişi"lerden ibaret bir kimliğin adı. Oysa kültür ve sanat alanı için muhafazakâr "Milli, manevi değerlere, eserlere, âdet ve geleneklere bağlı olan, onları korumak, yaşatmak, devam ettirmek isteyen (Kubbealtı Sözlüğü, II, 2115)" kişidir. Bu ikinci tanıma göre ben bir muhafazakârım. Bu kimliğimle "muhafazakâr sanat" yerine (çünkü bu adlandırmayı sınırlayıcı buluyorum) bir muhafazakâr olarak sanatı tanımlayan 20 maddelik bir manifestoyu, aklıma hemen geliverdiği biçimde ve olabildiğince net yazacağım. Bana göre;

1. Muhafazakâr sanat (MS), geçmişiyile bağları travmatik biçimde koparılmış bir toplumun öz benliğiyle barışma çabasının estetik boyutudur.
2. MS, toplumun kendi kimliğinden kaynaklanıp bağrında görünür kılınan sanattır.
3. MS, ekonomik gelişmişliği 16. sırada ama insani gelişmişliği 92. sırada olan bir milletin, yapısal değişikliğini tamamlayabileceği ve özgürce kendini ifade edebileceği bir estetik alandır. Irmağın tabii seyrini bulmasına engel olanlara ve yapay surette değiştirmek isteyenlere ürettikleriyle karşı çıkar.
4. MS, üretimleriyle toplum barışına, aydınlanmasına, maddi-manevi gelişimine katkı sağlamayı amaç edinir.
5. MS, özgürlüğün ve özgür ortamların her sanatçı için kaçınılmaz olduğunu ön şart kabul eder. Ancak sanat adına yapılmış bayağılığa, kalitesizliğe ve ayrımcılığa karşı çıkar.
6. MS, sivildir; devlet eliyle kontrole karşı çıkar, devletin patron değil sponsor olarak katkı sağlamasından yanadır.
7. MS, din eksenli bir sanat değildir, ama dini duyarlıkları mutlaka dikkate alır.
8. MS, halk ile kavga etmez. Bu bakımdan İngiltere'deki muhafazakâr sanat ortamını destekler ve mesela nüfusunun kahir ekseriyeti Müslüman olan bir toplumda İslami değerlere küfredilmesinden rahatsızlık duyar.

9. MS, Batı'yı reddetmez, metodoloji ve üretimlerini kabul eder, ama ruhuna mesafeli yaklaşır.
10. MS, söz gelimi Fuzuli veya Dede Efendi'yi, Şekspir yahut Molier'i, Brahms veya Vivaldi'yi, Kurosawa yahut Coppola'yı bilir ama onların bilmem kaçınıcı taklit versiyonunu üretmek yerine bir Fuzuli, bir Molier, bir Vivaldi yahut Coppola olma idealiyle kendi eserini üretir.
11. MS, Mehmet Akif veya Necip Fazıl'a kapılanıp kalmadan Nazım Hikmet veya Orhan Kemal'i, Karacaoğlan veya Şeyh Galib'i, Dostoyevski veya Dante'yi vb. harmanlayarak üretim yapma idealini taşır.
12. MS, -klasik olanın her daim yoruma açık oluşu ilkesinden hareketle- klasik anlayış, sanat ve kültürü aynen tekrar veya taklit yerine, yeniden yorumlayıp üretme azmindedir.
13. MS, kendi kültürel coğrafyasının farkında olup, kabuğunu beğenmeyen civciv kompleksinden varestedir.
14. MS, kendi dinamiklerini tükettiği için bizim coğrafyamızın ürünlerini keşfetmeye çabalayan Batı sanatçısından evvel davranıp kendisine ait olanı aynı kalitede üretmekten yanadır.
15. MS, -kendisi muhafazakâr olmayan sanat platformlarında hep yok sayılsa ve dışlansa da- muhafazakâr olmayan sanat ürünlerini eleştiren ama asla dışlamayan sanattır.
16. MS, Tanpınar'ın ifadesiyle değişerek devam eden ve devam ederek değişen tabii bir organizmanın Yahya Kemal dilinden kökü mazide olan atasidir.
17. MS, bir medeniyet bakış açısıdır ve zengin tarih/kültür mirasından dengeli bir madde-mana medeniyetini en gelişmiş biçimiyle üretme çabası taşır.
18. MS, geleneği sorgular ve yorumlayarak çağdaş birikime katar.
19. MS, medeniyetin ve modern çağın bütün imkân ve tekniklerini, bilgi ve enstrümanlarını kullanarak eser üretir ama o esere ruh üflerken kendi geçmişinden ilham alır. (Yediden yetmiş yediye Barış Manço'yu hatırlayınız. Onu bu yüzden sevmiştik.)
20. MS, her fırsatta dile dolanan "Muhafazakârların doğru dürüst bir sanat anlayışı ve gelişmiş bir estetik seviyeleri yoktur" yavesinin, bir şeyleri yok saymak adına uydurulmuş ucuz ve haksız bir kasıt eseri olduğunu bilir.
- Sözü Hasan Bülent Kahraman'ın zımnen MS'den tedirginlik duyanlar için söylediği (Akşam, 08 Nisan 2012) bir cümleyle bağlayalım: "Korkmayın!.. Kültürel birikimle barışmadan, onu yok sayarak, onu güncelleştirmeden, içselleştirmeden bir yere varamayız."